

In deze editie:

- **Zoogdier in een nieuw jasje**
- **Verspreidingsonderzoek muizen en spitsmuizen**

- **Wintertelling en vleermuizen gaan door!**
- **De aantalsontwikkeling van de rode eekhoorn in de periode 1995-2003**
- **Bever Biesbosch oproep**

Zoogdier in een nieuw jasje

Voor velen is het misschien even wennen. Met ingang van nummer 1 van 2004 is het uiterlijk van Zoogdier vernieuwd: iets breder, ietsje dunner én in kleur. De inhoud is weinig veranderd, als vanouds bevat Zoogdier verschillende lezenswaardige stukken: over tellingen van bevers in De Biesbosch, onderzoek naar reeën in de Amsterdamse Waterleidingduinen en wasbeerhonden. Daarnaast de vaste rubrieken met waarnemingen, boekbesprekingen, de hyperlink (over websites), het interview en verenigingsnieuws.

Voor iedereen die Zoogdier nog niet ontvangt, hebben we een aanbieding. Wordt nu basislid van de VZZ en ontvang Zoogdier vier keer per jaar met 5,- korting in het eerste jaar!

Dus voor 10,- in plaats van 15,-. Of wordt volledig lid van de VZZ en ontvang Zoogdier en Lutra voor 20,- in plaats van 25,-.

Deze aanbieding geldt tot en met 31 juli 2004 voor degene die de Telganger ontvangt.

Aanmelden kan bij het VZZ-bureau,

Oude Kraan 8

6811 LJ Arnhem

Tel 026-3705318

E-mail: Zoogdier@vzz.nl onder vermelding van 'aanbieding telganger' en 'basis lid' of 'volledig lid'.

Verspreidingsonderzoek muizen en spitsmuizen

In het kader van het NEM (Netwerk Ecologische Monitoring) heeft de VZZ een aantal jaren het 'Meetnet muizen en spitsmuizen' (via braakballen) gecoördineerd. Dit meetnet is destijds ingesteld om aantalsontwikkelingen binnen muizenpopulaties vast te leggen, aangezien braakballen indirecte informatie geven over de aanwezigheid van muizensoorten. Uit analyses van het CBS bleek echter dat het lastig is om op deze manier betrouwbare trends te berekenen en daarom is in 2002 besloten dit meetnet in te zetten in het kader van verspreidingsonderzoek (verspreidingsonderzoek middels braakbalanalyse).

Tot nu toe was de prioriteit het in stand houden van het meetnet, dat gedragen wordt door een groot aantal vrijwilligers. Nu lijkt er echter geld en dus ruimte te komen om naast het blijven volgen en het voorzichtig uitbreiden van het aantal locaties, ook echt bezig te gaan de 'witte vlekken' in Nederland aan te pakken. Met witte vlekken worden die plekken bedoeld waar nog geen of alleen zeer oude gegevens van voorhanden zijn.

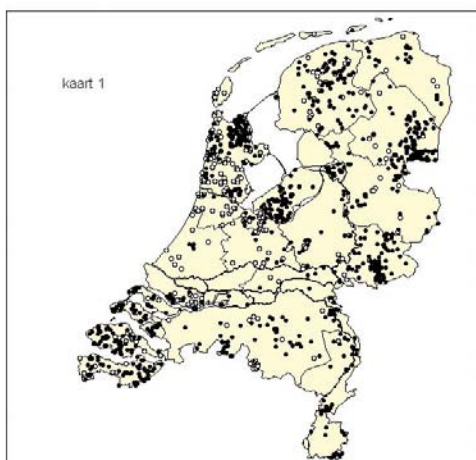
Braakbalgegevens van oudere onderzoeken worden in 2004 gevalideerd en kunnen daarna toegevoegd worden aan de database. Daarnaast wordt er getracht naast het aantonen van soorten ook aan te geven of een soort ergens niet voorkomt (zogenaamde nul-waarden).

Het meetnet probeert de verspreiding in kaart te brengen van alle soorten muizen en spitsmuizen in Nederland, maar de prioriteit ligt bij een aantal doelsoorten, te weten veldspitsmuis (*Crocidura leucodon*), waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) en noordse woelmuis (*Microtus oeconomus*).

Het vrijwilligersnetwerk

Het bestaande netwerk is grotendeels gebaseerd op kerkuilen. In 2003 hebben de 'bekende' verzamelaars op een aantal nieuwe locaties braakballen verzameld, maar er zijn ook een aantal nieuwe verzamelaars bij gekomen.

Uit het braakbalonderzoek kunnen we op dit moment beschikken over een kleine 18.000 gecontroleerde verspreidingsgegevens: een soortwaarneming met xy-coördinaat (kilometerhok-niveau), een seizoen en een predator. Momenteel zijn er soortgegevens van meer dan 1280 locaties, die bepaald niet gelijkmatig over Nederland verspreid liggen (zie kaart 1 met de locaties; kerkuilen: zwart, ransuilen: open, veelal oudere waarnemingen)

Van alle gegevens komt het grootste deel op het conto van de kerkuil (77%), daarna ransuil (21%) en kleine percentages voor bosuil (ongeveer 2%) en klapekster, velduil, steenuil en torenvalk (met ieder minder dan 0.1%).

In 2003 is het bestaande netwerk van pluizers enigszins uitgebreid in vergelijking met de jaren daarvoor. Anders dan voorheen wordt vanaf 2002 al het geplozen materiaal door de pluizers naar de VZZ teruggestuurd en daar opgeslagen; dit om pluizers te kunnen controleren, maar ook om op een later tijdstip terug te kunnen grijpen op het basismateriaal. Al het geretourneerde materiaal wordt bekeken en digitaal verwerkt. Zowel de pluizers als de verzamelaars krijgen een overzicht van datgene dat ze geplozen, dan wel verzameld hebben.

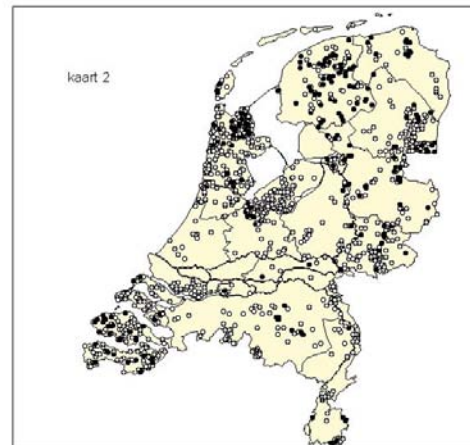
Verspreidingsgegevens van een aantal soorten

Van zowel de drie prioritaire (vanuit beschermingsoogpunt voor Nederland belangrijke) soorten, veldspitsmuis (*Crocidura leucodon*),

waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) en noordse woelmuis (*Microtus oeconomus*), als ook van de ondergrondse woelmuis (*Pitymys subterraneus*) is op een kaart zowel de verspreiding in het seizoen 2003, als daarvoor, de periode vanaf ± 1990 weergegeven.

Waterspitsmuis

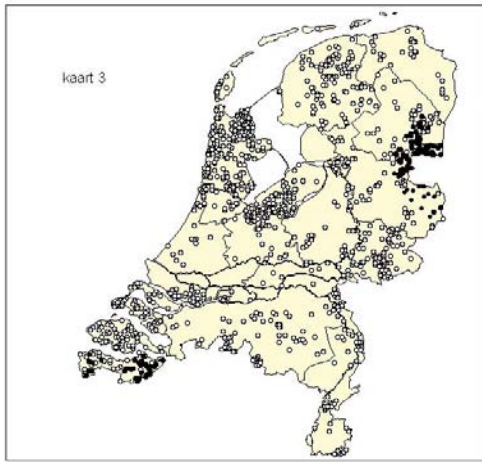
Op kaart 2 is aangegeven waar tot nu toe

waterspitsmuizen in braakballen zijn aangetroffen (zwart); de open stippen geven aan waar braakballen zijn verzameld.

Op een klein aantal vondsten na, worden resten van waterspitsmuizen vooral gevonden in kerkuilballen (94%), daarnaast nemen klapekster, ransuil en bosuil respectievelijk 3.5, 1.6 en 0.8% van de predatie voor hun rekening. Het beeld uit braakbalmateriaal komt overeen met het beeld uit de 'Atlas van de Nederlandse Zoogdieren'. Duidelijk is dat, in vergelijking met het Atlas-beeld, er naast aanvullingen (zie met name Friesland), nog grote gebieden binnen het verspreidingsbeeld van de waterspitsmuis onvoldoende gedekt worden.

Analoog aan de veldspitsmuis is uitbreiding van het kerkuilnetwerk naar potentiële 'waterspitsmuisgebieden' noodzakelijk, om een beter beeld te krijgen van de werkelijke verspreiding. Een probleem daarbij is vooral Zuid-Holland, dat voor Nederlandse begrippen kerkuilarm is. Aangezien bos- en ransuilen, die hier een veel sterkere bezetting hebben, haast niet op waterspitsmuizen prederen, lijkt een oplossing voor dit probleem in eerste instantie middels braakbalanalyse niet gegeven te kunnen worden.

Veldspitsmuis

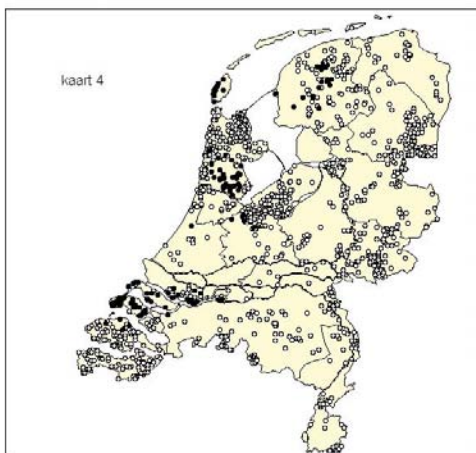
Op kaart 3 is aangegeven waar tot nu toe veldspitsmuizen in braakballen zijn aangetroffen (zwart); de open stippen geven aan waar braakballen zijn verzameld.

Bij vergelijking van de verspreidingskaart in de 'Atlas van de Nederlandse zoogdieren', blijken de gegevens uit de Atlas bevestigd en aangevuld te worden met braakbalgegevens.

Het gebied NO-Overijssel/ZO-Drenthe is zeer sterk uitgebreid. De veldspitsmuis is niet aangetroffen in bos- of ransuilballen.

Uitbreiding van het kerkuilnetwerk naar de omliggende gebieden van Z- en ZO-Drenthe/N- en NO-Overijssel en het zuiden van Zeeland is noodzakelijk om een beter beeld te krijgen van de actuele verspreiding van de veldspitsmuis.

Alle partijen uit het oosten van Nederland, waarin huisspitsmuizen zijn aangetroffen, zijn door een nacontrole gegaan om de afwezigheid van de veldspitsmuis te bevestigen.

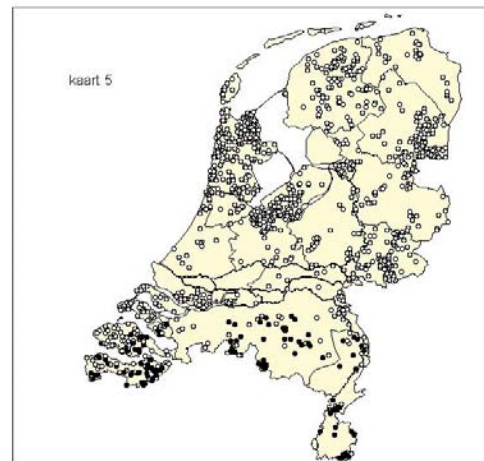

Noordse woelmuis

Op kaart 4 is aangegeven waar tot nu toe noordse

woelmuisen in braakballen zijn aangetroffen (zwart); de open stippen geven aan waar braakballen zijn verzameld.

Uilen, anders dan de kerkuil, mijden over het algemeen spitsmuizen, waardoor predatie van de noordse woelmuis een compleet ander beeld geeft dan van de waterspitsmuis en de veldspitsmuis. Kerkuil blijft met 53% de grootste predator, gevolgd door ransuil (45%); daarnaast namen bosuil, torenvalk en steenuil elk minder dan 1% voor hun rekening. Gezien het geringe aandeel van de ransuil (21%) op het totaal aantal braakbalgegevens, betekent 45% van de noordse woelmuisgegevens op conto van de ransuil, dat deze soort een belangrijke predator is voor ons verspreidingsonderzoek aangaande de noordse woelmuis.

Ondergrondse woelmuis

Op kaart 5 is aangegeven waar tot nu toe ondergrondse woelmuisen in braakballen zijn aangetroffen (zwart); de open stippen geven aan waar braakballen zijn verzameld.

Naast de hierboven genoemde 'prioritaire' soorten is ook de ondergrondse woelmuis een soort waar we graag meer over willen weten. Ook van deze soort (met zijn zuidelijke verspreiding) is een kaart geprint; veel van zijn potentieel verspreidingsgebied is nog niet door het netwerk gedekt. Alle partijen uit Noord-Brabant en Limburg zijn door een nacontrole gegaan om zekerheid te krijgen omtrent de aanwezigheid van aardmuis (*Microtus agrestis*), veldmuis (*Microtus arvalis*) en ondergrondse woelmuis. In praktijk blijkt de ondergrondse

woelmuis voor de gemiddelde pluizer een lastig te determineren (en daardoor relatief vaak gemiste) soort te zijn.

Andere muizensoorten

In bovenstaand verhaal ligt de nadruk vooral op de zeldzamere soorten; algeheel zeldzaam (noordse woelmuis en waterspitsmuis), of zeldzaam door een beperkte verspreiding in Nederland (veldspitsmuis en ondergrondse woelmuis). Waarnemingen van algemene soorten kunnen echter ook een beeld geven van het voorkomen van bepaalde prioritaire soorten. Zo wordt het voorkomen van de aardmuis in het algemeen negatief gekoppeld aan het voorkomen van de noordse woelmuis. In dit kader kunnen, potentieel voor noordse woelmuis interessante, locaties door de aanwezigheid van aardmuizen toch interessante informatie geven. Deze gegevens zijn dan van belang op het moment dat er ergens gericht gezocht gaat worden naar noordse woelmuizen.

Plannen voor 2004

We moeten een beter beeld krijgen van de actuele verspreiding van met name de prioritaire muizensoorten. Daarom zal er in 2004 een begin gemaakt worden met het invullen van de 'witte' gebieden.

Voor de veldspitsmuis betekent dit een nauwere samenwerking met kerkuilwerkgroepen in het oosten van het land, naast een continuering van de inspanningen in Zeeuws-Vlaanderen. In het oosten (ZO-Drenthe, O-Overijssel en O-Gelderland) is het zaak nieuwe gegevens te krijgen van de locaties waar voorheen veldspitsmuizen zijn aangetroffen en daarnaast om rond het bekende verspreidingsgebied zo veel mogelijk nieuwe locaties te vinden.

Om een beter inzicht te krijgen in de actuele verspreiding van de waterspitsmuis dient een overzicht gemaakt te worden van de in Nederland in potentie geschikte gebieden voor deze soort. Geprobeerd zal moeten worden om rond deze gebieden kerkuillocaties te vinden. In een aantal gevallen, in met name grotere, natte gebieden, kunnen andere predatoren een rol gaan spelen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de klapeksters in de Engbertdijksvennen in Overijssel. In de waterrijke gebieden in het westen van het land zullen we wat braakballen betreft vooral zijn aangewezen zijn op een incidentele vangst van een ransuil.

Om van de noordse woelmuis een beter beeld te krijgen van de actuele verspreiding, zullen er zowel van meer roestplaatsen van ransuilen, als van meer broedplaatsen van kerkuilen in en rond de tot nu toe

bekende gebieden, braakballen verzameld moeten worden. Voor kerkuilen betekent dit dat er nauwere contacten moeten komen met de betreffende kerkuilwerkgroepen, voor ransuilen betekent dit nauwere contacten met natuurbeherende instanties en daarnaast met natuurverenigingen, waarvan de leden zich vaak in het veld begeven.

Voor de ondergrondse woelmuis zal het 'zuidelijke netwerk' verder ingevuld moeten worden.

Dick Bekker

Wintertellingen vleermuizen gaan door!

In de vorige Telganger werd aangegeven dat er problemen waren rond het meetnet wintertellingen vleermuizen. Een belangrijk deel van het probleem was de grote hoeveelheid aan ontbrekende gegevens. Het zijn gegevens waar we al enkele jaren om vragen bij de proco's en telleiders, maar die maar niet binnenkwamen. Het gaat daarbij om objecttypering, ligging, start/stop-gegevens en daarnaast nog om het beheer van de overwinterringenobjecten. Via een extra inspanning is getracht die ontbrekende gegevens te achterhalen. De timing kon natuurlijk niet slechter, het viel namelijk samen met het veldwerk voor dit meetnet, maar we hadden geen andere keus.

In tabel 1 vind je een overzicht van hoe de situatie was in oktober 2003 en hoe de situatie is eind maart 2004. Daaruit blijkt dat er een enorme verbetering heeft plaatsgevonden en ik wil dan ook

Tabel 1. Overzicht van de ontbrekende gegevens (stand 29/03/2004). Van 1006 objecten worden gegevens aangeleverd (inclusief objecten die niet meer geteld (kunnen) worden).

			verbetering	
			okt 2003	mar 2004
objecttype	29	13	55%	1%
kilometerhok	146	118	19%	12%
atlasblok	?	40	?	4%
startjaar	528	37	93%	4%
startreden	416	100	76%	10%
stopjaar	?	47	?	21%
stopreden	185	71	62%	32%
toegang sinds	?	91	?	9%
beheer	1006	ca 300	ca 70%	ca 30%

iedereen die daar een steen(tje) aan heeft bijgedragen hartelijk danken. Voor de opdrachtgevers leverde het genoeg vertrouwen op om dit jaar door te gaan.

We zijn er echter nog niet want van een aantal categorieën ontbreken nog steeds teveel gegevens. Daar moet nog iets aan gedaan worden anders zullen de opdrachtgevers mogelijk toch maatregelen nemen. De VZZ zal die gegevens aankomende zomer nog willen achterhalen en we vragen iedereen die nog geen gegevens heeft aangeleverd om dat toch te doen. Dit is ook wel zo collegiaal richting die personen die wel hun best hebben gedaan om de gegevens te completeren. Als we de ontbrekende gegevens uitsplitsen per provincie (tabel 2) dan wordt al snel duidelijk waar nog veel winst is te behalen. Van een aantal personen weet ik dat ze nog druk bezig zijn om de ontbrekende gegevens te achterhalen. Aan de rest zal binnenkort nogmaals het dringende verzoek worden gedaan om de gegevens te leveren.

Tabel 2. Ontbrekende gegevens en de verdeling per provincie

	xy	AB	Startj	Starto	Stopcode	toegang	beheer
	objtype						
Gro	0	0	0	0	0	0	0
Fri	0	0	0	0	0	0	0
Dre	0	0	0	0	0	0	0
Ove	1	1	0	0	0	0	1
Gel	0	1	0	10	32	2	25
Utr	0	4	1	0	6	1	5
Nhol	6	7	7	0	7	8	7
Zhol	5	82*	26	0	11	0	9
Zee	1	2	1	0	2	0	1
Nbr	0	1	1	0	2	0	2
Lgr	0	0	0	0	1	12	14
Lrest	0	20	4	27	39	1	28
Fle	0	0	0	0	0	0	0

* met de zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland ligt er een afspraak dat gegevens op atlasblok-niveau worden aangeleverd.

Annemarieke van der Sluijs en Vilmar Dijkstra

De aantalsontwikkeling van de rode eekhoorn in de periode 1995-2003

In 1995 is de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) gestart met het monitoren van de rode eekhoorn (*Sciurus vulgaris*) door middel van het tellen van nesten. Omdat er een relatie bestaat tussen het aantal nesten en het aantal eekhoorns, geeft de trend in het aantal nesten tevens de trend in het aantal eekhoorn weer. Dit

deelmeetnet werd in 2003 financieel gedeeltelijk gedragen door de ASN-bank en valt onder het VZZ-project 'Zoogdiermonitoring'.

Aantal telgebieden

In de loop van de jaren is het aantal telgebieden waar in de juiste periode en de juiste wijze wordt geteld toegenomen. De laatste jaren lijkt dit aantal zich te stabiliseren. Inmiddels worden er ruim 100 telgebieden geteld (tabel 1). Ieder jaar worden er overigens meer telgebieden geteld dan in tabel 1 wordt weergegeven, maar om dat ze niet in de juiste periode werden geteld of omdat het telgebied niet volledig werd geteld, zijn deze niet meegenomen in de analyses en in tabel 1.

Tabel 1. Het aantal telgebieden dat volledig in de juiste periode is geteld in geheel Nederland, per regio en per bostype in de periode 1995-2003.

	1995	1996	1997	1998	1999
Geh. Ned.	9	25	35	41	73
Nrd. Ned.	1	3	5	4	14
Mid. Ned.	3	5	5	11	32
Zd. Ned.	5	17	25	26	27
Loofbos	5	13	19	19	24
Naaldbos	0	5	6	6	15
Gemengd bos	4	7	10	16	34
		2000	2001	2002	2003
Geheel Nederland		82	93	103	99
Noord Nederland		18	28	32	32
Midden Nederland		39	39	46	42
Zuid Nederland		25	26	25	25
Loofbos		17	22	21	22
Naaldbos		17	19	26	22
Gemengd bos		48	52	56	55

Helaas vallen er ook telgebieden weg, omdat een teller of telgroep er, om welke reden dan ook, mee stopt. In tabel 2 staat per provincie weergegeven hoeveel telgebieden er bekend zijn en hoeveel er (officieel) niet meer geteld worden. In 2003 worden

er in totaal 141 telgebieden onderscheiden. Een toename van 2 telgebieden in vergelijking met 2002. In vergelijking met 2002 werden er in 2003 echter 7 telgebieden minder geteld. Bij een deel van de telgebieden waar niet meer geteld wordt, betreft het telgebieden waar geen nesten (meer) werden aangetroffen. Het is uiteraard niet echt inspirerend om dergelijke gebieden jaarlijks door te lopen. Toch zijn deze gebieden belangrijk om eventuele uitbreiding/toename van de eekhoorn te kunnen detecteren. Dergelijke telgebieden kunnen het beste eens in de vijf jaar bezocht worden om een vinger aan de pols te houden. Voor die gebieden waar jaarlijks nesten werden gevonden, maar momenteel niet meer geteld worden moeten we proberen vervangende tellers te zoeken.

Tabel 2. De status van telgebieden per provincie en voor heel Nederland.

	Gr	Fr	Dr	Ov	Ge	Ut	Nh
Wordt geteld	0	9	20	15	15	12	9
Wordt niet meer geteld	1	2	1	1	10	2	3
Totaal	1	11	21	16	25	14	12

	Zh	Ze	Nb	Li	Fl	NL
Wordt geteld	2	1	14	17	2	116
Wordt niet meer geteld	0	0	4	1	0	25
Totaal	2	1	18	18	2	141

Verdeling en verspreiding van de telgebieden

De ligging van de telgebieden in Nederland wordt op atlasblok niveau weergegeven in figuur 1. In deze figuur wordt ook de begrenzing van de drie onderscheiden regio's weergegeven (Noord-, Midden- en Zuid-Nederland).

Rekening houdend met het areaal aan bos en het verspreidingsgebied van de eekhoorn is de verspreiding in ligging van de telgebieden goed te noemen. Toch blijven er enkele streken/regio's die enige versterking behoeven, zoals: Zuid-oost Groningen (het dal van de Ruiten Aa en omgeving), het duingebied van Noord Holland ten noorden van Egmond aan Zee, het duingebied van Zuid Holland, Noord- en Midden Limburg en Zeeuws Vlaanderen. In 2003 is er in Zeeuws Vlaanderen voor het eerst een telgebied geteld. Enige versterking zou daar echter welkom zijn.

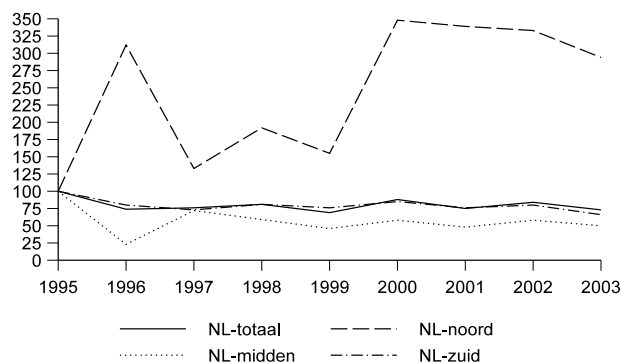
De verdeling over de verschillende bostypen is in vergelijking met 2002 weinig veranderd (tabel 1).

Figuur 1. Ligging van telgebieden in 2003 (\blacktriangle wordt nog geteld, \blacktriangledown wordt niet meer geteld).

Trends in het aantal getelde eekhoornnesten

De trend voor heel Nederland (figuur 2) geeft aan dat het aantal getelde eekhoornnesten na 1995

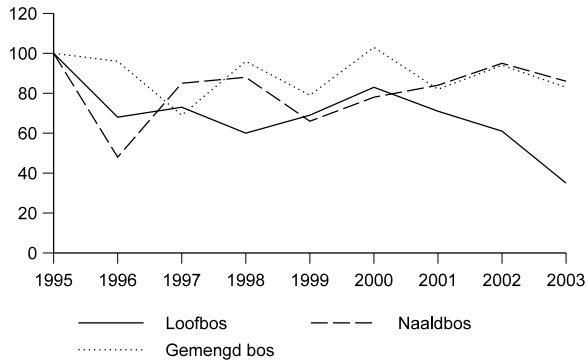

licht is afgenomen.

Figuur 2. Index aantalsontwikkeling eekhoornnesten in Nederland en de drie regio's, startjaar=100%.

Deze afname is volgens de statistische analyses echter niet significant, waarmee geconcludeerd kan worden dat het aantal eekhoornnesten en eekhoorns in Nederland stabiel is gebleven. Splitsen we het op per regio (figuur 2), dan ontstaat een ander beeld. In Midden- en Zuid-Nederland lijkt de eekhoorn te zijn afgenomen, maar ook hier is die afname niet significant. In Noord-Nederland lijkt de eekhoorn de laatste jaren juist te zijn

toegenomen. De toename is echter eveneens in Noord-Nederland die een afwijkende trend laten zien om de trend significant te laten zijn. In Noord-Holland lijkt het nog steeds slecht te gaan met de eekhoorn. De trends in de verschillende bostypen laten eveneens een afwisselende beeld zien (fig.3).

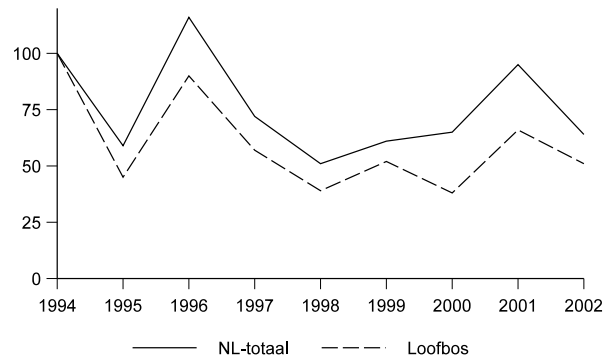
Figuur 3. Index aantalsontwikkeling eekhoornnesten in drie bos typen, startjaar=100%.

De trends in naaldbos en in gemengd bos zijn niet significant. **In loofbos is de geconstateerde afname echter significant ($P=0,03$).** Het is voor het eerst sinds de start van het meetnet dat een toe- of afname significant is! Het lijkt echter geen reden voor een feestje.

In hoeverre het mysterieuze pokkenvirus hierbij een rol heeft gespeeld is niet duidelijk. Je zou verwachten dat in dat geval ook in de andere bostypen effecten te zien zijn. Nu is het wel zo dat het loofbos voor eekhoorns in het algemeen kwalitatief minder goed is dan gemengd- en naaldbos. Dit vanwege een minder constantere zaadproductie. Het kan zo zijn dat daardoor een virusziekte in loofbos eerder een effect te zien geeft.

Vergelijking trends van dit meetnet met het meetnet Dagactieve zoogdieren (DAZ)

Naast het meetnet eekhoornnesttellingen bestaat er nog een meetnet waarbij indexen voor de eekhoorn worden bepaald. In samenwerking met SOVON, CBS en VZZ verzamelen enkele honderden tellers van het broedvogel monitorings project (BMP) vanaf 1994 naast vogelgegevens ook de waarnemingen van zoogdieren (DAZ). In figuur 4 staan de indexen voor Nederland en voor loofbos weergegeven over de periode 1994-2002 (de indexen van 2003 zijn nog **Figuur 4.** Index aantalsontwikkeling eekhoorns in

Nederland en in loofbos vanuit het meetnet Dagactieve Zoogdieren (DAZ), startjaar=100%.

niet bekend).

Het lijkt dat de indexen van DAZ een jaar eerder zijn begonnen dan de indexen van de nesttellingen, maar dat is onjuist. De tellingen van de eekhoorns van de DAZ worden verricht in het voorjaar en de zomer. De tellingen van de nesten worden aan het eind van de winter uitgevoerd, maar geven weer hoeveel eekhoorns er in de voorgaande zomer waren. De indexen van de DAZ in 1994 zijn dus te vergelijken met de indexen van de nesttellingen in 1995.

Beide trends van de DAZ lopen behoorlijk gelijk (figuur 4) en als we deze vergelijken met de indexen van de nesttellingen (figuur 2 en figuur 3), dan zijn er behoorlijke verschillen. Wel is het opvallend dat de eekhoorns in loofbossen significant achteruit zijn gegaan. Dat stemt dus overeen met de trend die we vinden met het tellen van eekhoornnesten. Bij de eerder geconstateerde verschillen speelt het verschil in de gebruikte methoden waarschijnlijk de grootste rol. In principe is een methode nodig waarbij de kans op het waarnemen van een eekhoorn(nest) door de jaren heen gelijk blijft. Nu kan het zijn dat bij de tellingen van de eekhoorns dit wordt verstoord door bv het voedselaanbod. In jaren met weinig voedsel zullen eekhoorns langer actief moeten zijn om dezelfde hoeveelheid voedsel te vergaren. In dat geval is de kans om bepaald individu te zien groter dan in jaren dat er veel voedsel is. Daar staat echter tegenover dat in goede voedseljaren er waarschijnlijk meer individuen zijn om te zien. De kans om een bepaald individu te zien neemt af (het heeft eerder zijn kostje bij elkaar), maar de kans om een willekeurige eekhoorn te zien neemt toe omdat er meer eekhoorns zijn. Daarnaast kan het weer bij

het waarnemen van eekhoorns een grotere rol spelen dan bij het tellen van nesten. Onder goede weersomstandigheden worden mogelijk meer eekhoorns gezien. Daar staat tegenover dat in najaren met veel storm en een deel van de nesten uit de bomen waait. Als het aantal eekhoorns over een langere periode blijft afnemen, dan mag verwacht worden dat uit beide methoden zal blijken dat de indexen afnemen.

Tot slot wil ik iedereen die heeft meegewerkt aan het uitvoeren, verzamelen en verwerken van de tellingen van harte bedanken. Zonder jullie inspanning was en is het niet mogelijk om de indexen te bepalen en het wel en wee van de eekhoorn in Nederland te volgen. Ik hoop dat jullie ook de aankomende jaren willen blijven meewerken.

Vilmar Dijkstra

Colofon. Ieder kwartaal maakte het team van Zoogdiermonitoring een kort verslag van bestuurlijke activiteiten en de voortgang van de deelmeetnetten: "de telganger".

Heb je opmerkingen, ideeën, mededelingen met betrekking tot Zoogdiermonitoring? Geef ze door voor 1 juli 2004 en ze komen in de Telganger. Tot ziens! Vilmar Dijkstra, Annemarieke van der Sluijs
Dennis Wansink en Dick Bekker.

Adres: VZZ, Oude Kraan 8, 6811 LJ, Arnhem.

Bever Biesbosch oproep

Dit jaar is er volop de mogelijkheid om bevers te zien!

Van mei t/m augustus zullen er **simultaan tellingen** plaatsvinden om de minimale aantallen bevers in de Brabantse, Sliedrechtse en Dordtse Biesbosch te bepalen, zoals ook in de jaren 1995 / 1999 is gebeurd. Door met een aantal mensen tegelijk alle dagrustplaatsen in een bepaald territorium te observeren, kan een goed beeld verkregen worden van het minimum aantal dieren dat zich in een territorium bevindt. Tegelijkertijd kan zo een beeld worden verkregen van de voortplanting.

De simultaan tellingen zullen voornamelijk in de weekenden plaatsvinden (de vrijdag- en zaterdagavond), maar waarschijnlijk is er ook de mogelijkheid om doordeweeks te kunnen.

Gedurende drie weekenden rondom de langste dag, te weten de weekenden van 11/12, 18/19 en 25/26 juni zijn er weer de jaarlijkse **transect tellingen**. Tijdens de transecttellingen worden bevers geteld door per weekend een tiental kanoroutes af te leggen in de Dordtse- (2) Sliedrechtse (2)- en Brabantse Biesbosch (6). Iedere kanoroute is ongeveer 6 km lang en door deze routes jaarlijks rustig te kanoën en goed op te letten of er bevers te zien zijn, krijgen we een relatief beeld van het aantal bevers in de Biesbosch.

Per weekend is er voor slechts een beperkt aantal mensen plaats. Mocht je graag mee willen doen met één van beide, of met beide projecten, neem dan contact op met Annemarieke van der Sluijs. Te bereiken middels telefoonnummer 026 – 3705318 of e-mail: a.vandersluijs@vzz.nl.

Annemarieke van der Sluijs

|